

Het lichaam als medium

Rudi Laermans over een dansvoorstelling die de scheiding tussen performance- en kijkruimte opheft.

Notities rondom de Weense stop van *Highway 101* van Meg Stuart/Damaged Goods

1.

Wenen, midden juli 2000: opvallend weinig toeristen; in de talrijke koffiehuisen – hier werd al eind de negentiende eeuw het begrip *grand café* uitgevonden – bedienen serveersters met witte bloes hoofdzakelijk inwoners van de stad. Die gaat zo haar gang, of liever haar tred. Wenen blijft immers net als bijvoorbeeld Parijs een opvallend burgerlijke stad, met een afwisselend statige en gemoedelijke levensstijl. Dit bedaagde Wenen is, mede door de inzet van Hortensia Völckers en haar Wiener Festwochen, de tweede halte van *Highway 101*, het millenniumproject van Meg Stuart/Damaged Goods.

Wenen en hedendaagse kunst: het blijft een vreemde combinatie. Omstreeks 1900 nam deze stad gedurende korte tijd het voortouw in de 'modernisering' van de beeldende kunst (Klimt, Kokoschka,...), de architectuur (Loos, uiteraard), de literatuur (Schnitzler, Hofmannsthal,...) – en dan zwijgen we nog over het genie van Karl Kraus, van Sigmund Freud of van Ludwig Wittgenstein. Maar ook toen al, zo leren de bekende studies van een Carl Schorske of Jacques Le Rider, stond de toenmalige hedendaagsheid van kunst of denken op gespannen voet met de burgerlijkheid van het mondaine Wenen. De kunst confronteerde immers de Weense burgerij met de verdrongen achterkant, het woekerende ('seksuele') onbewuste van haar formeel-ritualistische levensstijl. Of ze brak, zoals in het geval van Loos, met de burgerlijke hang naar versiering en ornament vanuit een geradicaliseerd streven om 'de naakte waarheid' te tonen.

Ook nu nog stoot je in de Oostenrijkse hoofdstad voortdurend op een burgerlijk aandoende leefwereld: geen papertjes of zwerfvuil

op de stoepen bijvoorbeeld, en aan de kruispunten inwoners die geduldig wachten met oversteken tot het licht op groen springt, ook als er nergens een auto valt te bekennen. Net en proper, bedaagd en waardig,... dit soort karakterisering – en ik geef grif toe dat het om stereotypen gaat – laat zich maar moeilijk rijmen met het transgressieve kosmopolitisme van de hedendaagse kunst. Of met een retorische vraag: wat heeft het werk van Meg Stuart/Damaged Goods soms te maken met een stad die zo duidelijk vasthoudt aan een naar internationale maatstaven voorbijgestreefde levensvorm? Niets dus.

Nu zijn we er natuurlijk zo langzamerhand aan gewend geraakt om hedendaagse kunstuitingen op de meest onverwachte plekken aan te treffen, tot in Watou toe. Maar toch, de hoogst aparte locatie van de Weense stop van *Highway 101* leek mij een trefzeker symbool van de culturele of mentale afstand tussen het hedendaagse kunstleven en de Weense levenskunst. Want in Wenen vond het project geen onderdak in een centraal gelegen kunstinstelling als de Brusselse Kaaithaterstudio's (de eerste stop) of het Parijse Centre Beaubourg (dat na Wenen wordt gevisiteerd). Het gebeuren ging daarentegen door in een tot de sloop veroordeeld atelier in een buitenwijk waarvoor de Weense stadsplanners een tweede leven hebben bedacht, in de vorm van moderne sociale woningen en blitse kantoren. Deze urbanistische voornemens hadden alvast het voordeel dat zich vlakbij de locatie een gloednieuw metrostation bevond.

Highway 101 markeert onmiskenbaar een cruciaal moment in het traject van Meg Stuart & Damaged Goods, en dan niet alleen vanwege de belangrijke dramaturgische en scenografi-

sche inbreng van Stefan Pucher. Dat parcours kan je uiteraard vanuit meerdere optieken lezen. Eén mogelijke insteek is de verhouding tussen dans en performance, choreografie en improvisatie. Deze invalshoek zal wellicht aan de *Crash landing*-reeks een centrale betekenis toekennen. Ik kies hierna voor een enigszins andere benadering (ze sluit overigens nauw aan bij wat ik eerder over het werk van Meg Stuart heb geschreven). Daarin gaat het om de wijze waarop de voorstellingen van Damaged Goods aan de notie 'lichaamsbeeld' een heel specifieke draai geven. Om die te verduidelijken, maak ik eerst een korte omweg. Voor ik bij de Weense stop van *Highway 101* aanbeland, zal ik proberen aan te geven wat mij de centrale inzet lijkt van het traject dat Meg Stuart/Damaged Goods tijdens de voorbije jaren hebben afgelegd. En jawel, daarvoor is allereerst een *retour aux origines* nodig, een terugkeer naar Stuarts eerste voorstelling, *Disfigure Study*.

2.

Waarom beklijft een theater- of dansvoorstelling? Waarom weet je soms tijdens een voorstelling dat ze al bezig is zich in je geheugen vast te zetten? Vreemde ervaring: je kijkt en luistert, en tegelijkertijd anticipeer je een toekomst waarin de actuele kijkervaring een gekoesterd verleden zal zijn. Precies deze verwarrende tijds-knoop is een hoogst betrouwbaar symptoom van instemming, goedkeuring, fascinatie,... kortom, van 'getroffen worden'. Andere duidelijke signalen, zoals het verlangen om de voorstelling opnieuw te (gaan) zien, zijn veeleer van secundair belang. Doorslaggevend is de meta-ervaring dat wat je hier en nu ervaart ongetwijfeld een onderdeel van je kijkgeheugen wordt.